

İŞÇİ SINIFININ SİYASİ TAVRI

31 Mayıs 2023

Yıldırım Koç

Günümüzde Türkiye’de gelir getirici bir işte çalışanlar içinde işçilerin ve memurların payı, TÜİK verilerine göre yüzde 70’in üstünde. TÜİK verilerinde gözükmeyen ücretlileri, ücret karşılığında işgücünü satmaya çalışan işsizleri ve işçi ve memur emeklilerini de dahil ederseniz, çok geniş bir tanımla işçi sınıfının nüfus içindeki oranı yüzde 80’in üstüne çıkabilir.

Bu büyük kitle siyasi tavırlarını belirlerken çeşitli etmenleri dikkate alır. Tabii, bunların en önemlisi yaşanan ekonomik sorunlar ve bu sorunların çözülme umududur.

Ancak insanların alışageldikleri siyasi tavırları da vardır. Bu tavrın, ekonomik koşullarla değişmesi epeyce zaman alabilir. Ayrıca, kısa vadeli hesaplar da önemlidir. Sorunu artan kişi önce sorunlarını tek başına ve risk almadan aşmaya çalışır. Bunun yolu, güçlü olduğunu sandığı kişi veya yapıya yanaşmaktır. Belki zaten işe de bu ilişkiyle girmiştir. Güçlü sanılan, işveren de olabilir, bir cemaat de, etnik kökene dayalı ilişkiler de, bir siyasi parti de. Sıradan bir işçinin normal davranışı, ancak hayat zorladığında ve başka çare bırakmadığında, sınıf kimliğini öne çıkarmaktır. Ancak tüm bu yaranma çabaları başarısızlıkla sonuçlanınca, kendisi gibi olanlarla birlikte sorunların sorumlularına karşı mücadeleye katılır.

1983-1991 döneminde iktidarda Anavatan Partisi (ANAP) vardı. Turgut Özal da birçok insanın çok sevdiği bir kişiydi. 1989 yılı ilkbaharına kadar işçiler arasında Turgut Özal’ı eleştirmek başınızı sıkıntıya sokardı. Bu konuda başımdan geçen üç örneği anlatayım. 1987-1988 yıllarında yaşanan ciddi ekonomik sıkıntılara rağmen, bu tavır ancak 1989 yılında değişti.

1985-2008 döneminde 23 yıl boyunca Yol-İş Sendikası’nın eğitim biriminin başındaydım. Özellikle 1986-1988 döneminde de, yürürlükteki toplu iş sözleşmesinin bazı maddelerini zorlayarak, çalışma saatleri içinde tüm işçilerin katıldığı taban eğitimleri yaptık.

ANAP, 1983 milletvekili seçimlerinde yüzde 45,1 oranında oy almıştı. Daha sonraki yıllarda emekçi sınıf ve tabakalar için ekonomik koşullar kötüleşince, 1987 milletvekili genel seçimlerinde de ANAP’ın oyu yüzde 36,3 düzeyine geriledi. Ancak özellikle Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü işyerlerinde çok sayıda ANAP yandaşı ve Turgut Özal hayranı işçi çalışıyordu.

İşyerlerindeki tüm işçilerin katıldığı taban eğitimlerinde “Sendikacılığın Güncel Sorunları” başlığı altında ekonomik durumu, ücretlerin satınalma gücündeki azalmayı, vb. anlatıyordum.

16-19 Şubat 1987 günlerinden birinde Köy Hizmetleri Gn.Md. Ankara İl Müdürlüğü’nde taban eğitimimiz vardı. İşyerinin bağlı bulunduğu şubenin başkanı eğitimden önce odama uğradı ve “aman, hocam,” dedi, “bizim işçiler ANAP’lıdır ve muhafazakardır, eğitim sırasında ‘örgüt’ ve ‘eylem’ sözcüklerini sakın kullanma; komünistlik sanırlar.” Ben de uyarılarını dikkate aldım. Eğitimde işçilerin sorunlarını ve muhtemel gelişmeleri anlatıyordum. Sorunlar gerçekten artıyordu ve artma eğiliminde olduğu kesindi. Salonunda 300-350 kişi vardı. Ben sorunları anlatırken, arka sıralardan biri, “çıkart lan elini cebinden” diye bağırды. Çok büyük olasılıkla, mevcut durumu eleştirdiğim için rahatsız olan ANAP’lı bir işçiydi. Tabii ki elimi hemen cebimden çıkarttım ve o günden beri işçi eğitimlerinde elimi hiç cebime sokmam. O gün bu işçinin müdahalesine tepki göstermeyen diğer işçiler ve belki bu işçinin kendisi de 1989 Bahar Eylemleri sırasında, biraz gecikmeli de olsa, “eylem” yapmaya ve “eylemleriyle” övünmeğe başladılar.

6 Haziran 1988 günü Köy Hizmetleri Gn. Md. Giresun İl Müdürlüğü işçileriyle taban eğitimi yapıyorduk. Eğitim, kapalı spor salonundaydı. Taban eğitimine yüzlerce işçi katılmıştı. Eğitim sonrasında bazı işçiler beni “politika yaptı” diye ihbar etmişler. Hakkımda dava açıldı. Beraat ettim.

23 Ağustos 1988 günü Köy Hizmetleri Amasya İl Müdürlüğü’nde taban eğitimi yapıyorduk. Amasya’nın benim için ayrı bir yeri vardır. Ben Tokat’lıyım, ancak 1958-1968 döneminde Amasya’da yaşadık. Babam, Ruhi Tingiz Devlet Hastanesi’nde iç hastalıkları uzmanı olarak çalıştı ve çok sevilirdi. Eğitim yaptığımız salonun arka tarafında ben konuşurken rahatsız olan üç-beş kişi vardı. Rahatsızlıklarını çeşitli biçimlerde ifade ediyorlardı. Eğitim bittiğinde yanıma üç-dört tane polis geldi. Hakkımda politika yaptığım yolunda şikayet varmış. Emniyet Müdürlüğü’ne götürüldüm. Meğer konuşmamı banda da

almışlar. Sabaha kadar bant çözümleri yapıldı ve sorgulandım. Sabah serbest bıraktılar. Hakkımda daha sonra dava açıldı. Ondan da beraat ettim.

Şimdi geriye dönüp bakıyorum. 1987-1988, işçi ücretlerinin satınalma gücünün ciddi biçimde düştüğü yıllardı. Ancak bazı işçiler hâlâ anlayışlarını değiştirmemişti; umutlarını hâlâ ANAP'a ve Turgut Özal'a bağlamayı sürdürüyorlardı. 1987 seçimlerinde yüzde 36,3 oy almış ANAP'a karşı mücadeleye girme cesaretleri de yoktu. Değişim 1989 yılı Mart ayından sonra oldu. 1989 yılı Mart ayındaki yerel yönetim seçimlerinde ANAP'ın oyu yüzde 21,8'e düştü ve İstanbul, Ankara ve İzmir belediye başkanlıklarını SHP aldı. İşçilerin tavrı bundan sonra değişti ve Bahar Eylemleri patladı. 1991 yılındaki milletvekili seçimlerinde de ANAP'ın oyu yüzde 21,0'e geriledi. Bahar Eylemleri'nin en yaygın sloganının hedefi Turgut Özal'dı: "Çankaya'nın şişmanı, işçilerin düşmanı." Birkaç yıl öncenin katı ANAP'lıları, muhtemelen beni Ankara'da eleştiren, Giresun ve Amasya'da polise politika yapıyor diye ihbar eden ANAP'lı işçiler de bizimle birlikte bu sloganı atıyordu.

Bizim insanımız siyasi konularda kararını kendi verir. Yapılan propagandaların etkisi ancak insanımızın mantık süzgecinden geçtikten sonra sınırlı ölçüde kalır. En iyi ve belki de tek eğitici, hayatta yaşanan zorluklardır. İşçi sınıfımız bugünlerde epey yoğun bir eğitim dönemine gireceğe benziyor.